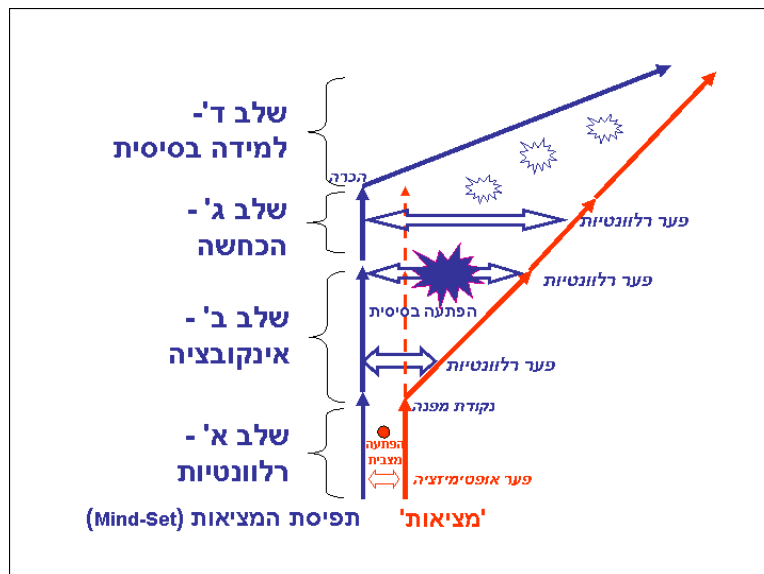

פער הרלוונטיות

ד"ר צבי לניר

אחת הדרכים להבין את משמעותו של המושג **פער רלוונטיות** היא בהקשר לתופעת **ההפתעה הבסיסית** מחקרים שביצענו לאורך השנים על הפתעות בסיסיות מפורסמות הראו לנו שלכל אירוע של הפתעה בסיסית קדם תהליך ארוך של אינקובציה שבמהלכו נוצר **פער רלוונטיות**. פער הרלוונטיות הוא הפער ההולך וגדל בין קצב המהיר של השתנות המציאות ובין קצב השתנות האיטי של **המערכת המושגית המפרשת** שלנו. באופן תמציתי ביותר ניתן ל תאר את תרומתו של פער הרלוונטיות להיווצרותה של הפתעה בסיסית באופן הבא: פער הרלוונטיות גורם לעיוורון רחב ורב- ממדי ביחס לתהליכים ולארועים מהותיים במציאות. עיוורון זה הוא שמסביר את עוצמת הקריסה של התפיסה נוכח האירוע המפתיע. מכאן, שאת שורשיה של ההפתעה הבסיסית יש להעמיק ולחפש תקופה ארוכה לפני התרחשותו של האירוע המפתיע עצמו. יתר על כן, מסתבר כי פער הרלוונטיות אינו נסגר גם מייד לאחר התרחשותה של ההפתעה הבסיסית. הוא ממשיך להתקיים עוד זמן רב לאחריה – זמן במהלכו אנו מועדים להפתעות בסיסיות נוספות.

תרשים מס' 1 – הכרוניקה של ההפתעה הבסיסית

תרשים מס' 1 מתאר בצורה סכמאטית ארבעה שלבים בהתפתחותו של פער הרלוונטיות.

שלב 1- רלוונטיות

המצב ההתחלתי, מתאר מצב שבו מתקיימת רלוונטיות של התפיסה. זהו השלב שבו אנו פועלים במסגרת הנחותיה של מערכת תפיסתית התואמת את המתרחש במציאות. גם במצב זה עדיין קיים פער (המיוצג בשרטוט בקווים המקבילים), הנובע מפערי **אופטימיזציה**, לדוגמא פערים בתהליכי איסוף, ניתוח והפצת המידע. פערי אופטימיזציה אלו הם אלו שמוליכים להפתעות מצביות.

שלב 2 – אינקובציה

המעבר בין שלב הרלוונטיות לשלב האינקובציה מתרחש כתוצאה משינויים בסיסיים המתרחשים בסביבה. אנו מתייחסים לשינויים אלו כאילו היו שינויים מצביים על אותו קו מגמה (כמודגם בקו המקווקו), ואל ההפתעות הנגרמות מהתרחשותם כאל הפתעות מצביות. במידה רבה, הלמידה המצבית שאנו מבצעים והנותנת לנו את האשליה שאנו מקיימים את התפיסות העדכניות והפעולות הנדרשות לגבי המציאות, היא הגורמת לכך שאיננו מבחינים בפער הרלוונטיות הבסיסית ההולך ומתרחב.

שלב 3 – הכחשה

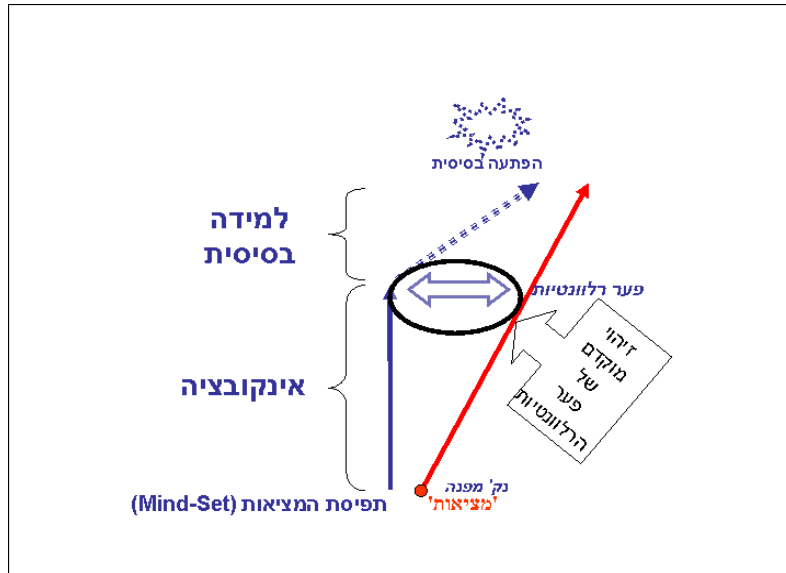
רק במקרים מסוימים התרחשותו של אירוע הפתעה וקריסת המערך תפיסתי שלנו, מלווה באירוע דרמטי שאינו ניתן להכחשה. במקרים רבים אנו מפרשים את ההפתעה כהפתעה מצבית ולעיתים אף איננו מבחינים בהפתעה אלא רק מתוך חקירה רטרואספקטיבית המתבצעת בשלב מאוחר יותר. אנו נוטים להכחיש את קיומו המתמשך של פער הרלוונטיות גם לאחר התרחשות האירוע המפתיע. כך יוצא שאת הפער אנו מנסים להשלים על ידי ביצוע שינויים במודל הפעולה שהתגלה כשגוי, על ידי סילוקם של "האשמים", על ידי תיקון ליקויים ארגוניים שהתגלו, או על ידי הרחבת מערכת האיסוף והמחקר והקמת גופי-על מתאמים. ומאחר שאין בכוחן של תגובות מצביות אלו, כל אחת בנפרד אך גם בהצטרפן יחדיו, לסגור את פער הרלוונטיות, הוא עלול להמשיך ולהתרחב, אפילו מעבר לרמתו בזמן אירוע ההפתעה הבסיסית.

שלב 4 – למידה בסיסית

חולף זמן לא מועט עד שאנו מוכנים להכיר בצורך לבצע תהליכי למידה בסיסיים. תהליכים אלו עשויים להמשך גם הם תקופה ארוכה, שבמהלכה אנו צפויים לביטויים ואירועים נוספים של הפתעות בסיסיות, כל עוד לא נסגר פער הרלוונטיות. אל השלב הרביעי לא מגיעים כולם, וגם לאותם אילו המגיעים אליו, צליחתו אינה מובטחת.

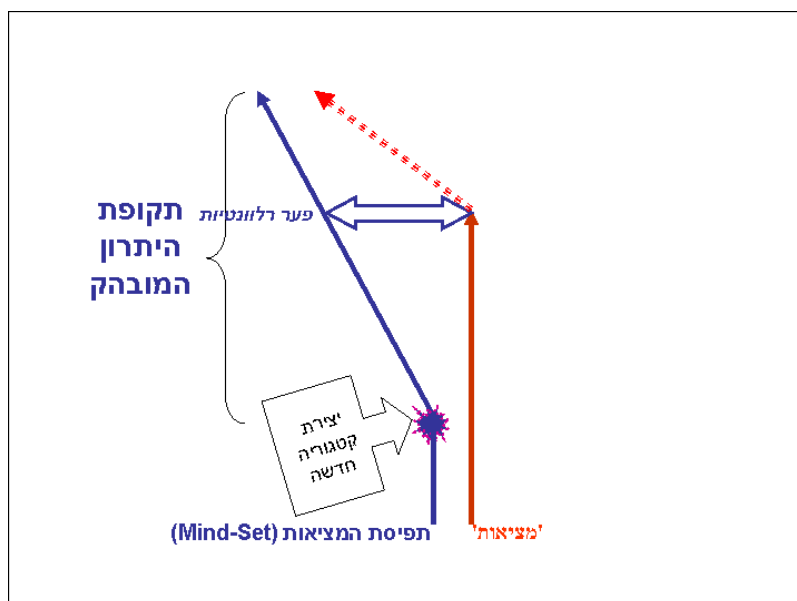
התיאוריה והפרקטיקה של הרלוונטיות עוסקת בשאלה כיצד ניתן לאתר את פער הרלוונטיות

בעודו באיבו , למנוע אותו , וכיצד ניתן לבצע את תהליכי הלמידה הבסיסית מחדש בצורה אפקטיבית יותר ומהירה יותר , באותם מקרים בהם איננו מצליחים למנוע את התרחשותה של ההפתעה הבסיסית .

תרשים מס' 2 – אתגר הגילוי מוקדם וההתמודדות עם פער הרלוונטיות

התיאוריה והפרקטיקה של הרלוונטיות נועדה לעסוק לא רק בכך , אלא גם בשאלה כיצד יוצרים **קטגוריות** תפיסתיות ותפעוליות חדשות , המאפשרות לרתום את פער הרלוונטיות לטובתנו .

תרשים מס' 3 – האתגר של יצירת קטגוריות חדשות

כפי שניתן לראות בתרשים יישום התיאוריה והפרקטיקה של הרלוונטיות נועד גם לאפשר

להפוך לגמרי את סדר הדברים , ובמקום להתמודד בצורה פסיבית עם פערי רלוונטיות הנגרמים כתוצאה מנק' מפנה במציאות , להפגין גישה יזמית , המעצבת את המציאות באמצעות עיצוב תפיסתי של קטגוריה חדשה. כפי שניתן להבין מהתרשים יצירה זו של קטגוריה חדשה מאפשרת לגרום בצורה אקטיבית ויזמית לפער רלוונטית ליריבים או אפילו להפוך את התחרות כולה לבלתי רלוונטית למשך זמן ארוך .